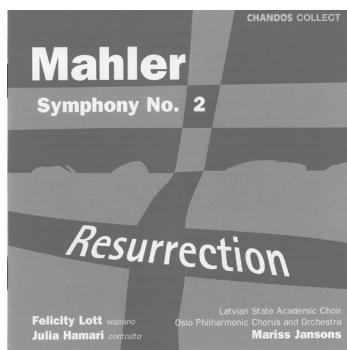
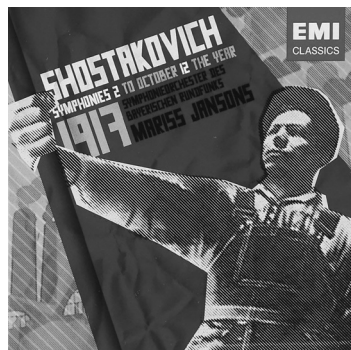

Marisa Jansona skaņu ieraksti

Juris Griņevičs

Kopš 20. gs. vidus par vienu no mūziķa atpazīstamības kritērijiem kļūst skaņu ieraksti – to daudzums un izdevējapgādi. Pēdējais ir sevišķi svarīgs, jo visslavenākās firmas (to īpašnieki nemitīgi mainās, reizēm arī zīmoli) ar viduvējībām nesaistīsies. Tas ir liels bizness, kur jāiegulda nozīmīgi līdzekļi, bet peļņa ir problemātiska, jo viss ir tik dārgs un pasaules tirgus pārsātināts. Nu, kāpēc melomānam būtu jāpērk nule izdots, piem., Čaikovska simfonijas ieskaņojums, kurš saņēmis visaugstāko novērtējumu, ja mājās plauktā vai cietajā diskā ir desmit citu diriģentu veikums? Tad pārdevēja argumentiem jābūt sevišķi pārliecinošiem, un te galvgali ir harismātiska personība. Diemžēl tādas mūsu dienās ir vēl retākas nekā, piem., pirms pusgadsimta. Vai Mariss Jansons ir tāds? Mēģināsim pārliecināties viņa fonogrāfiskā veikuma kontekstā.

Diriģenta ieskaņojumi atspoguļo viņa radošo biogrāfiju, sadarbību ar dažādiem orķestriem, kuru vadītājs vai viesdiriģents viņš bijis. Marisa Jansona radošā darbība iesākās Ļeņingradas filharmonijā, kur Mariss, tāpat kā viņa tēvs Arvīds, bija Jevgeņija Mravinska asistents, otrs diriģents. Vecais maestro abiem latviešiem atvēlēja ne jau nozīmīgākās programmas ar pasaules simfonisma šedevriem. Tāpēc šajā laikā (1973–79) Marissam Jansonam ieskaņojumu ir ļoti maz, tie galvenokārt ir pavadījumi instrumentālajos koncertos, piem., ar tikpat jauno vijolnieku Gidonu Krēmeru. Toties jau pēc aizbraukšanas no Padomju Savienības, 80–90. gados joprojām jaunais maestro studijā ar šo orķestri veicis nozīmīgus lasījumus,

Repertuārs ir tiešām iespaidīgs, bet, kas raksturīgi latviešu maestro visā mūža gājumā, viņu maz interesēja klasicisms, par baroku nemaz nerunājot. Bet to jau nevar prasīt, jo, viņam ienākot lielajā mākslā, pasaulē jau bija izteikta specializācija un barokam pievērsās galvenokārt tādi, kurus jaunāka mūzika maz interesēja, tāpēc tas nav pārmetums. Tāpat arī klasicisma necilā vieta, jo ir taču daudz diriģentu, kas šo mūziku interpretē tiešām pārliecinoši. Starp citu, Mālera Otrā simfonija ieskaņota ar kora "Latvija" piedalīšanos. Te var sastapt Dvoržāka, Bartoka, Sibēliusa, Vāgnera, Berliozu, Raḥmaņinovu u. c. mūziku. Manuprāt, visnozīmīgākie ieraksti ir Čaikovska simfoniju cikls un Šostakoviča Piektais simfonija. Šie ieskaņojumi lētākos izdevumos joprojām sastopamai pasaules tirgū.

Nākamais Marisa Jansona darbības posms bija Pitsburga (1997–2004). Te nu ieskaņojumu ļoti maz, kaut arī pats orķestris

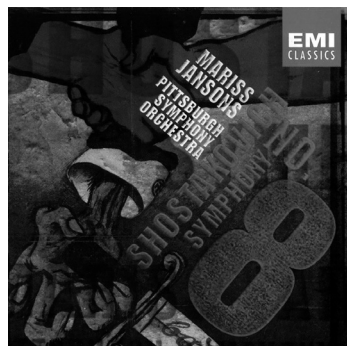
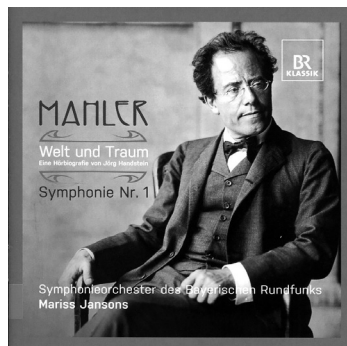

kas joprojām nav zaudējuši savu māksliniecisko vērtību. Te varētu nosaukt Dmitrija Šostakoviča Septīto simfoniju, Čaikovska un Raḥmaņinova klavierkoncertus ar pianistu Mihailu Rudiju.

Nākamā Jansona darbības vieta ir Oslo, kur viņš no 1978. līdz 2000. gadam bija filharmoniskā orķestra šefs, un tieši te iesākās intensīva darbība skaņu ierakstu jomā. Izdevējs nebija no pasaules gigantiem, bet tomēr apgāds Chandos izcēlās ar savu savdabīgu seju, un Mariss Jansons kļuva par "firmas" diriģentu. Ieskaņojumu klāsts te ir ļoti plašs, aptverot visupirms jau norvēģu mūziku, protams, ar Edvardu Griģu centrā, bet ir ieskaņota arī 20. gs. mūzika.

ir kādu pakāpi labāks par norvēģiem. Bet diriģents jau iemantojis starptautisku autoritāti, un veikt ierakstus viņu aicina pasaules labākie orķestri: *Philharmonia*, Londonas SO, "Berlīnes filharmoniki", "Vīnes filharmoniki" u. c. Arī apgādi ir vislepnākie: *EMI*, *RCA*, *Sony*.

Tomēr Marisu Jansonu vilināja uz Veco Pasauli, un 2003. gadā viņš uzņēmās Bavārijas Radio SO vadību. Tas ir viens no mūsdienu visizcilākajiem kolektīviem. Gadu vēlāk pienāca kārta vadīt vēl izcilāku kolektīvu – Karaliskā *Concertgebouw* orķestri Amsterdamā (līdz 2015. gadam). Tieši ar šiem diviem kolektīviem latviešu maestro sniegums ir visnozīmīgākais. Iespējams, pienāca īstais briedums

veiksme, kaut nerasniedz Karajana vai Kleibera līmeni, bet noteikti ir pārāks par jo daudzu kapelmeistaru veikumu. Diemžēl beidzamā reize atkal ne visai izdevusies. Kopumā, liekas, vieglāka mūzika nav Marisa Jansona jājamzirdziņš.

Bet nu par 21. gs. lielākajām veiksēm: Bēthovena simfoniju cikls un Raĥmaņinova Otrā simfonija – ar Bavārijas Radio SO, Prokofjeva Piektā simfonija, Mālera un Bruknera simfonijas – ar Amsterdamas *Concertgebouw* orķestri.

Kopumā fiksēti 117 albumi. Protams, arhīvos noteikti glabājas ne viens vien koncertieskaņojums. Mūsu diriģents pieder tiem Dieva izredzētiem mūziķiem, kuriem gandrīz nav radošu neveiksmju. Pat jaunības gados Oslo kritiķi gandrīz nekad nav vērtējuši viņa sniegumu zemāk par 4, un bieži ir visaugstākais vērtējums – 5.

Un tomēr pagrūti iedomāties kādu fanu, kurš vēlētos iegūt pilnīgi visus maestro ieskaņojumus. Pat mazāk izcili veikumi ir profesionāli augstvērtīgi, bet tie nav unikāli, jo līdzīgas vērtības atradīsim arī citu dižāko diriģentu sniegumā. Profesionālim būtu grūti atpazīt savdabīgo, neatkārtājamo – un tā ir tipiska mūsdienu iezīme. Varbūt stāvoklis mūzikā atgriežas ideālā kondīcijā un viss nostājas istajā hierarhijā, kur kalps (atskaņotājs) tiek nolikts pie vietas un valda galvenais – komponists. Tātad nevis Marisa Jansona Mālers, bet gan Mālers, ko ieskaņojis Mariss Jansons. Tieši tādā virzienā iet mūsdienu atskaņotājmāksla, un, iespējams, tas ir pareizs ceļš, kaut arī pie Furtvenglera, Bičema, Knapertsbuša, Klemperera pieradušiem to akceptēt nav viegli. 🎧

un beidzot bija ideāls ansamblis ieceru realizācijai. Zīmīgi, un tā ir mūsdienās visai bieži sastopama prakse, kad orķestri savus ieskaņojumus izdod galvenokārt savos apgādos, jo galu galā mūsdienu realitātē milzīgie pārdošanas centri lielpilsētās jau sen pieder pagātnei – tagad tirdzniecība visaktīvāk norit internetā, vai nu nopērkot lejupielādei interesējošo ierakstu vai pasūtot ar piegādi pa pastu.

Iespējams, piepildījās dižā 20. gs. maestro Oto Klemperera apgalvojums, ka diriģents sākoties pēc sešdesmit. Par to, protams, var strīdēties, bet latviešu maestro gadījumā tas ir absolūti tārpīgi. Esmu pārliecināts – ja nākamās paaudzes interesēs Marisa Jansona māksla, tie noteikti būs 21. gs. traktējumi un galvenokārt ar Minhenes un Amsterdamas orķestriem.

Bet vispirms par kādu citu māksliniecišku izpausmi. Un tie pasauleslāvenie “Vīnes filharmoniku” Jaungada koncerti. Mariss Jansons tos vadīja trīs reizes: 2006., 2012. un 2016. gadā. Varu droši apgalvot, ka pirmais sniegums ir šim mūziķim neraksturīga neveiksme (ņemot vērā viņa statusu), toties nākamais jau ir īstena

